

Programma orgelconcert Paul Houdijk
19 februari 2006
Adema orgel St. Jozefkerk Haarlem
registrant reinen Derckxen.

1. Prelude Liturgique (openingsimprovisatie)

Dit stuk is bedoeld om te worden gespeeld voor de aanvang van de mis.

2. Voluntary in C Sigismund Neukomm (1787-1858)

Als leerling van Joseph Haydn kan Neukomm worden beschouwd als een overgangsfiguur van het classicisme naar de romantiek. Hij verliet zijn vaderland en werkte in Londen en in Parijs. Samen met de hierna volgende Fetis behoort hij tot de allereerste kiemleggers van wat later de beroemde belgisch/franse orgelschool zou worden.

3. Miserere nobis Joseph Fétis (1784-1871)

De organist componist en een van de eerste musicologen Fétis was directeur van het Brussels conservatorium. Hij heeft er sterk voor geijverd het niveau van de kerkmuziek op te vijzelen. Daartoe schreef hij een aantal eenvoudige orgelwerken bedoeld voor het onderwijs. Daarvan hier een voorbeeld. In de beginnoten van de melodie herkennen we het bekende erbarme dich uit Bach's Matheuspassion.

4. Prélude in Es Jaak Nikolaas Lemmens (1829-1881)

Fétis was op zoek naar een goede organist om zijn ideeën verder gestalte te kunnen geven. Deze vond hij in zijn protégé Lemmens. Inderdaad geldt Lemmens als een van de voornaamste vernieuwers van de orgelkunst in de negentiende eeuw. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van de legato-attitude, die werd beschouwd als de ware kerkelijke orgelstijl. Ook speelde hij een rol in het veranderingsproces van een orgelklankopbouw in de hoogte (boventoonversterking) naar in de breedte. Daarvan hier een voorbeeld, waarbij het warme zangerige grondstemmenkoor van dit orgel te horen is.

5. Prière idem

Naast het begeleiden van het koor en het gregoriaans heeft het negentiende-eeuwse romantisch orgel een meditatieve en vooral transcendente functie. Het moet de luisteraar verheffen uit de wereld van het zintuiglijk waarneembare (het diesseitige) naar de metafysische wereld (het Jehnseitige of het paradijs). Romantiek en katholicisme gaan hier hand in hand in de term mystiek. In dit Prière wordt daartoe gebruik gemaakt van het (in de negentiende eeuw nieuwe) register voix céleste (de hemelse stem).

6. Fuga Pierre Cochereau (1924-1984)

Cochereau was organist van de beroemde Notre-Dame kathedraal te Parijs, en daarmee een latere opvolger van de illustere Louis Vierne. Hij geldt als een van de allergrootste improvisatoren ooit. Deze fuga is van oorsprong een improvisatie, die later is opgetekend door Maurice Duruflé. Het is beslist geen droog academisch werkstuk, maar voert ons door een prachtig afwisselend muzikaal landschap. Op haar hoogtepunt breekt zij plotseling af. Na een beklemmende stilte is het fugathema nog eenmaal in zijn geheel te horen, waarna enkele troostende slotaccorden volgen die rechtstreeks uit de hemel lijken te komen.

7. Petite Offertoire César Franck (1822-1890)

Geboren in Luik is Franck de andere grote Belgische grondlegger van de Franse orgelschool. Hij was het inspirerend voorbeeld voor Louis Vieène. De laatste bewerkte dit Offertoire, dat oorspronkelijk voor het harmonium is geschreven, voor orgel. Zoals de titel al aangeeft is het bedoeld om te spelen tijdens de offerande (als er geen koor is).

8. Uit 'Trois Improvisations' Louis Vierne (1876-1937)

a. Marche Episcopale

Aan zijn orgel in de Notre-Dame maakte Vierne furore als een van de allergrootsten van zijn tijd. Hij zou echter ook vele bittere tegenslagen te verduren krijgen. Hij verloor zijn zoon en zijn broer (in de eerste wereldoorlog) en hij werd als gevolg van vijandschap, jalouzie en intriges gepasseerd voor de prestigieuze post van docent aan het Parijse Conservatorium etc. In dit als feestelijk en majesteitelijk bedoelde stuk klinkt al iets van Vierne's latere tragedie door.

b. Méditation

Uit het vele dat zowel over als door Vierne zelf geschreven is, komt het beeld naar voren dat hij, vooral in zijn latere jaren, te kampen kreeg met ernstige gevoelens van depressiviteit en eenzaamheid. Alleen zijn geloof, en natuurlijk zijn orgel, hielden hem nog op de been. In zijn muziek horen we dan ook altijd een neerslag van bitterheid en wanhoop, afgewisseld door euphorische passages van vreugde, hoop en liefde. Tijdens zijn laatste concert in Notre-dame is Vierne aan het orgel overleden als gevolg van een hartstilstand. Op zijn begrafenis klonk er geen orgel. Er werd alleen gregoriaans gezongen.

9. L' amour de Dieu Charles Carmelieri (geb.1938)

De titel spreekt voor zich. Carmelieri is tot op de dag van vandaag woonachtig en werkzaam op het eiland Malta.

10. Troisième Choral César Franck

Toen het grote voorbeeld Franck overleed, was het voor Vierne of hij voor de tweede keer zijn vader verloor. Dit koraal is Francks zwanenzang, geschreven in 1890. Alle majeurs en mineurs van het leven worden nog eens overdacht in een stuk dat eerst tweeslachtig lijkt. Energieke, bijna nerveuze passages worden afgewisseld met de verstild meditatieve koraalmelodie. Aan het eind worden deze twee gegevens tot een prachtige eenheid samengesmeed om uit te lopen in een stralend majeur slotaccoord.